

за ред. д.е.н., проф. Н. С. Миколайчук. – Херсон : ВКФ «Стар ЛТД», 2007. – 276 с.

7. Газин Г. Корпоративное управление в России: реальное конкурентное преимущество; [Электронный ресурс] / Г. Газин. – Режим доступа : <http://www/e-executive.ru>.

8. Русинов Ф. М. Теория корпоративного управления неустойчивым состоянием экономики / Русинов Ф. М., Попова Е. В. – М. : Изд-во Рос. экон. акад., 2002. – 60 с.

9. Рудненко Т. Проблеми корпоративного управління в діяльності комерційних банків / Т. Рудненко. – Цінні папери України. – № 21 (210). – 13 липня 2006 р. – С. 3.

10. Дубовицкая Е. А. Европейское корпоративное право: Свобода перемещения компаний в Европейском сообществе / Е.А.Дубовицкая. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 224 с.

11. Мазур В. Порівняльна характеристика моделі організації корпоративного управління в умовах України і за кордоном // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – № 1. – С. 142–150.

12. Принципи корпоративного управління України. – К. : ДКЦПФР, 2004. – 72 с.

13. Постанова НБУ від 04.06.03 № 240 «Про окремі питання регулювання діяльності банків»: [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Совершенствование корпоративного управления кредитных организациях (Безельський комітет по банківському надзору. – Безель : КонсультантПлюс : Версия Проф. – сентябрь 1999).

процесів. Значення державно-управлінських порівняльних досліджень обумовлюється також тим, що вони дозволяють вийти за національні кордони своєї публічної системи, глянути під особливим кутом зору на низку традиційних проблем науки державного управління та практики, розширити обрії наукових пошуків з державного управління, здійснити обмін науковою інформацією, науковими ідеями, враховувати як позитивний, так і негативний зарубіжний досвід у різних сферах державного управління. На наш погляд, порівнянні дослідження є особливо необхідними на етапі реформування системи публічного управління, що відбувається в Україні, у тому числі на територіальному рівні. Значною мірою це стосується Автономної Республіки Крим, як єдиної автономії у складі України.

➤ Мета дослідження – дослідити інституційний та правовий механізми здійснення публічної влади на рівні Фарерської автономії з метою подальшого порівняння його з АРК. Відповідно до мети **завданнями** статті є дослідження причин виникнення автономії Фарер, її компетенції, розгляд системи законодавчої та виконавчої влади Фарерської автономії, механізми її взаємодії з центральним урядом Данії тощо.

➤ На превеликий жаль, в Україні обмаль порівняльних досліджень щодо функціонування автономій за кордоном. Існуючі дослідження здебільше присвячені загальній теорії автономії (напр., праці В. Борденюка [1], М. Корнієнка [2], Т. Сенюшкіної [3]). Серед поодиноких досліджень з досвіду функціонування автономій за кордоном слід виділити праці Н. Мяловицької [4], Т. Татаренко [5], І. Шелепницької [6], С. Саханенка та О. Рацюк [7]. У вітчизняній науковій літературі нами не знайдено жодної наукової праці, яка б досліджувала автономію Фарер у складі Данії.

➤ Автономія Фарер утворена в межах архіпелагу Фарерських островів, що знаходяться у північній частині Атлантичного океану між Шотландією та Ісландією. Архіпелаг Фарерських островів складається з 18 островів, 17 з яких є заселеними. Загальна площа автономії Фарер складає 1396 кв. км. Жителі Фарерських островів проживають у 120 містах та сільських поселеннях, що об'єднані у 34 муніципалітети.

Заселення Фарерських островів постійним населенням припадає на VII-VIII ст. під час походів норвезьких вікінгів. Вже у 1035 р., потрапивши до складу Норвезького королівства як країна, що сплачує данину, Фарерські острови мали незалежний парламент (льонтінг), що користувався значною незалежністю у вирішенні внутрішніх питань. Після укладання у 1380 р. унії між Данією та Норвегією Фарерські острови увійшли до складу об'єднаної держави [8, с. 32]. За результатами англо-датської війни 1807–1814 рр. датсько-норвезька унія була розірвана. Незважаючи на це, Фарерські острови, як колишня складова Норвегії, залишилися у складі Данії у вигляді звичайного округу [9, с. 19]. За Конституцією Данії 1850 р. фарерський льонтінг володів лише статусом провінційної ради без законодавчої компетенції, хоча й з правом внесення законодавчих пропозицій датському парламенту. Незважаючи на такий свій статус, він став форумом висловлення політичних позицій фарерців. У зв'язку із поширенням національних рухів материкової Данії фарерці розгорнули кампанію за підвищення свого статусу. У 1906 р. була утворена «Партія самоврядування», що спочатку ставила своїм завданням

Мета

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виклад основного матеріалу

УДК 325.85

Віталій Стаднік

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АВТОНОМІЙ ЗА КОРДОНОМ (на прикладі автономії Фарер)

В статті досліджуються причини утворення автономії Фарер у складі Данії, її правовий статус, система органів публічної влади на рівні автономії та їх повноваження, механізми взаємодії органів автономії та центральних органів державної влади Данії, фінансові основи автономії та гарантії її розвитку.

Ключові слова: автономія Фарер, система органів публічної влади, фінансові основи автономії, механізми взаємодії органів автономії.

➤ Порівнянні дослідження у сфері державного управління мають сьогодні досить велике теоретичне і прикладне значення. Підвищення значення порівняльних досліджень обумовлюється потребою у формуванні власної української національної системи державного управління, яка відповідала б сучасним тенденціям розвитку публічного врядування та міжнародним стандартам, сприяла б приєднанню України до світових (передусім європейських) інтеграційних

Постановка проблеми

© Стаднік В.М., 2011.

охорону фарерської мови, а згодом перейшла на вигоду надання автономії для островів. Інші політичні партії, що утворювалися на Фарерах також виступали за автономний режим.

Стратегічне становище Фарерських островів у Північній Атлантиці значним чином вплинуло на їх долю під час Другої Світової війни. Після окупації Данії Німеччиною та з метою недопущення перетворення Фарер на базу німецького флоту, Великобританія у квітні 1940 р. окупувала архіпелаг. Незважаючи на формальну окупацію, органи влади Фарерських островів отримали значну самостійність. Існуючий льонтінг як представницький орган Фарерських островів у травні 1941 р. прийняв на себе законодавчі повноваження за прийнятою самостійно Конституцією. Фарерські острова отримали свій прапор, який був розміщений на торговельних судах, зареєстрованих на Фарерах. Слід зазначити, що британська присутність була досить популярною серед фарерців, як альтернатива німецької окупації, й саме в цей період фактично були закладені організаційні засади автономії [10, с. 63].

Британська окупація Фарерських островів закінчилася у вересні 1945 р., й острова повернулися до статусу звичайного датського графства. Зазначене викликало значне незадоволення населення. В результаті численних дискусій за згодою уряду Данії у 1946 р. відбулося консультативне опитування (парламент Фарер не був зобов'язаний керуватися його результатами) серед жителів архіпелагу щодо оголошення повної державної незалежності Фарер. З незначною перевагою у 161 голос (48,7% – «за», 47,2% – «проти») перевагу отримали прибічники незалежності островів. За підсумками опитування 12 голосами проти 11 льонтінг оголосив про вихід островів з складу Данії. При цьому третій за розмірами острів архіпелагу – Судурой оголосив про те, що залишається у складі Данії. Завдяки неповній легітимності зазначеного рішення, яке було прийнято простою, а не абсолютною більшістю, король Данії розпустив фарерський парламент, а більшість нового складу льонтіngu виступили проти відділення від Данії. Парламентська делегація Фарер була запрошена до Копенгагену, й після тривалих перемовин 23 березня 1948 р. Фарерські острови отримали статус «самоврядної національної спільноти у складі датського Королівства», що стало результатом прагматичного компромісу між двома сторонами [11, с. 106].

У 1973 р. Данія вступила до складу ЄС, проте Фарерські острови відмовилися вступати до ЄС. З 1984 р. Фарерські острови були проголошені без'ядерною зоною, хоча ряд військових баз Данії та НАТО присутні на архіпелазі.

Конституція Данії від 1953 р. не містить згадки про автономний статус Фарерських островів. Акт про автономію Фарер 1948 р. був прийнятий у формі закону Данії, тобто система публічної влади на островах побудована на основі звичайного, а не конституційного законодавства, а повноваження автономії є наслідком дарування з боку центрального уряду. Датський парламент має фактично право у будь-який час змінювати, або, навіть, анулювати акт про самоврядування без згоди автономії. Проте досить поширеною є точка зору, що Акт про автономію Фарер 1948 р. не є звичайним законом, а виступає у якості договору між фарерським льонтінгом та датським парламентом, а відтак він не може бути скасований в односторонньому порядку.

У теперішній час правову основу функціонування автономії та її органів складають наступні закони Королівства Данія:

1) Акт про автономію Фарерських островів від 31 березня 1948 р.

2) Акт про організацію публічної влади на Фарерських островах від 26 липня 1995 р.

3) Акт про сфери відповідальності влади Фарерських островів від 12 травня 2005 р.

4) Акт про повноваження уряду Фарерських островів у сфері міжнародної діяльності від 14 травня 2005 р.

Зазначеними документами визначені предмети відання Фарерської автономії, що реалізуються як жителями безпосередньо, органами представницької та виконавчої влади Фарер та їх посадовими особами. Предмети відання автономії Фарер визначалися через узгоджувальну процедуру між центральним урядом Данії та органами автономії, яка тривала майже 50 років. Ще у 1948 р. в акті про самоврядування Фарер була закладена норма, що предмети відання автономії Фарер поділяються на два види, що увійшли відповідно до списку А та Б.

За замислом законодавців повноваження з групи А передавалися Фарерам відразу, однак, якщо останні не були в змозі профінансувати всі витрати з прийняття та реалізації тієї чи іншої сфери, то вона передавалися владам Фарер пізніше за їх заявою. До числа зазначених питань було віднесене:

- організація виборів до парламенту Фарер;
- організація роботи парламенту Фарер;
- формування та організація роботи уряду Фарер;
- функціонування служби в органах автономії;
- організація муніципального управління;
- організація громадських робіт;
- пожежна та рятувальні служби;
- планування місцевого розвитку;
- житлова політика та реєстрація прав на нерухомість;
- організація охорони здоров'я;
- соціальне страхування, соціальна допомога та опіка;
- організація праці;
- місцеве оподаткування та формування бюджету;
- освіта, у тому числі вища;
- організація архівної, музейної, бібліотечної справи;
- охорона навколишнього природного та архітектурного середовища;
- система транспорту та комунікацій, у тому числі поштового та телефонного зв'язку;
- всі питання сільського та лісового господарства, мисливства та риболовства, ветеринарної справи;
- користування токсичними речовинами, вибухівкою та зброєю;
- організація та ліцензування сфери торгівлі, виробництва та послуг.

До питань категорії Б були віднесені сфери, які могли бути делеговані органам влади Фарерських островів повністю, або частково лише після відповідної згоди уряду Данії. Фактично всі питання публічної сфери, за якими під час переговорів 1948 р. делегація Фарерських островів не знайшла свого порозуміння з органами держави й увійшли до списку Б. На час прийняття Акта про автономію Фарер до них належали:

- церковні справи;
- поліція;
- радіозв'язок;

- авіаційне сполучення;
- користування надрами та іншими природними ресурсами;
- земельний фонд;
- імміграційний та митний контроль.

У теперішній час усі питання з цього списку знаходяться у віданні автономії, хоча передача їх носила тривалий характер. Зокрема, питання використання надр та інших природних ресурсів були передані до відання Фарер лише у 1992 р., викликаючи до цього численні конфлікти між центральним урядом та органами автономії [12, с. 338–341], а питання імміграційного контролю – у 2005 р.

Населення Фарерської автономії складає близько 48 тис. чол. Велике значення для них має усвідомлення своєї ідентичності, яка реалізується через визнання та збереження фарерської мови, як основного інструменту у розумінні цієї ідентичності. Для підтримання мовної самобутності фарерців ст. 11 Акта про автономію Фарер 1994 р. містить положення про рівний статус фарерської та датської мови на островах. При цьому датська мова повинна належним чином вивчатися, адже вона є основним засобом комунікації між Фарерами та Данією, а також використовується поряд з фарерською всіма публічними установами автономії.

Будучи зниклою як письмена мова, у XVI ст. фарерська мова аж до початку свого відродження у XIX ст. залишалася основною мовою спілкування населення, незважаючи на те, що датська мова використовувалася органами влади та церквою. У сер. XIX ст. фарерська писемна мова була відновлена, що сприяло формуванню фарерської інтелігенції, яка стала каталізатором національного руху за автономію. У 1938 р. фарерська мова стала мовою викладання в школах, а згодом – в Фарерському університеті [13, с. 306].

З метою захисту фарерського народу, ст. 10 Акта про автономію також містить положення щодо громадянства Фарер, яке фіксується у паспорті громадянина Данії. При цьому до мешканців Фарер, що є особами датської національності можуть застосовуватися обмеження в реалізації виборчого права при виборах в органи автономії, хоча будь-яких інших відмінностей між датчанами та корінним населенням не припускається. Незважаючи на те, що жителі фарерських островів є громадянами Данії, вони, на відміну від жителів материкової частини Данії, не є громадянами Європейського союзу.

Законодавчі збори Фарерських островів (Løgting) складаються з однієї палати, до якої входять 33 парламентарія. Право обирати та бути обраними до Законодавчих зборів належать будь-якому громадянину Данії, що мешкає на Фарерських островах та який досяг 18 років, якщо він не є засудженим та не є недієздатним. Парламент Фарер обирається за пропорційною системою на чотири роки шляхом прямого та тайного голосування. Процедура виборів до парламенту визначається в особливому законі Фарерських островів. Дострокові вибори парламенту Фарер можливі внаслідок саморозпуску. Крім цього, прем'єр-міністр може призначити дострокові вибори до парламенту, не розпускаючи останній.

Робота парламенту Фарер є подібною до інших парламентів. Законодавче зібрання самостійно визначає правила своєї внутрішньої роботи, хоча загальні засади визначаються законом Данії. Зокрема, парламент самостійно затверджує результати виборів. У зв'язку із тим, що суміщення депутатського мандату з посадами

в уряді та в інших адміністративних органах не припускається, за виключенням випадків, коли заміщення посад відбувається шляхом виборів, після визнання результатів виборів обраний депутат має залишити відповідну посаду. У випадку, якщо прем'єр-міністр не призначає перше засідання парламенту нового скликання, то останній повинен зібратися на своє перше засідання не пізніше 10 ранку дванадцятого робочого дня з часу виборів. Після підтвердження результатів виборів Законодавчі збори обирають спікера та його заступника, які виконують свої повноваження протягом всього строку функціонування парламенту, за виключенням випадків добровільного складання з себе повноважень або усунення їх з посад абсолютною більшістю у чотири п'ятих від складу депутатського корпусу (26 депутатів).

Сесії парламенту відкриваються у День святого Олафа 29 липня та тривають до наступного Дня святого Олафа. У ці дні всі члени парламенту, разом із членами уряду, іншими урядовцями та Верховним комісаром Данії беруть участь в особливій процедурі – здійснюють процесію від будинку парламенту до кафедрального собору Тунгсвара. Столиця Фарерських островів є основним місцем засідання Законодавчих зборів, але за особливих обставин парламент може зібратися в іншому місті країни.

На першому засіданні прем'єр-міністр оголошує послання парламенту, в якому надається загальна характеристика ситуації в автономії. Протягом шести робочих днів парламент повинен обговорити зазначене послання та дати оцінку дій уряду.

Призначення засідань парламенту та формування порядку денного покладається на спікера. Проте на вимогу щонайменше двох п'ятих членів парламенту (13 осіб) Спікер зобов'язаний призначити засідання із запропонованим депутатами порядком денним. Депутати володіють законодавчою ініціативою, однак в роботі парламенту можуть брати участь прем'єр-міністр та інші міністри та Верховний комісар королівства Данії, яким також надано право законодавчої ініціативи, виступів та внесення пропозицій до порядку денного. Законодавчі ініціативи повинні бути розглянуті через процедуру трьох слухань та до закінчення поточної сесії парламенту. Законопроект вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало понад половини з числа присутніх на засіданні за наявності кворуму. Засідання Законодавчих зборів Фарерських островів є цілком відкритими за виключенням розгляду т.зв. особливих справ.

Парламент Фарерських островів складається з 6 постійних комітетів, що охоплюють всі сторони функціонування автономії:

- комітет з питань фінансів;
- комітет закордонних справ;
- комітет з питань рибного господарства та промисловості;
- комітет з соціальних питань;
- комітет з правових питань;
- комітет у справах контролю за урядом.

Парламентські комітети формуються з врахуванням партійного представництва відповідно до принципу пропорційності. Комітети володіють значними повноваженнями щодо підготовки проектів рішень та контролю за прийнятими рішеннями. Зокрема, вони мають право виступати або заслуховувати будь-яку інформацію від фізичних та юридичних осіб з питань функціонування автономії.

Депутати володіють вільним мандатом та керуються у своїй діяльності лише власним сумлінням, вони також володіють імунітетом від судового переслідування.

Особливістю Акта про автономію Фарер є те, що він не містить закріплення повноважень місцевого парламенту, адже визначає лише предмети відання автономії. Розподіл реалізації повноважень здійснюється вже на рівні самої автономії, при цьому законодавча влада, представницькі та контрольні функції, а також деякі кадрові питання належать Законодавчим зборам.

Особливе місце в діяльності парламенту займають бюджетні та фінансові питання. Зокрема, всі прямі або непрямі податки можуть встановлюватися, змінюватися або скасовуватися виключно фарерським парламентом, при цьому прийняттю зазначених рішень має передувати обґрунтування щодо фінансових наслідків запропонованих рішень. Виключно парламент приймає рішення щодо кредитів, які беруться Фарерськими островами та надає державні гарантії щодо кредитів підприємств та організацій, що знаходяться у віданні Фарер. До 1 жовтня кожного року уряд має представити парламенту проект бюджету на наступний рік. Жодні витрати Фарерських островів не можуть здійснюватися з позабюджетних джерел. Якщо до початку нового року парламент не затверджує бюджет, то, витрати здійснюються через тимчасовий кошторис, що пропонує прем'єр-міністр. Будь-які додаткові витрати можуть встановлюватися через рішення парламенту, але в термінових умовах за поданням уряду, фінансовий комітет парламенту Фарер може також вирішити зазначене питання. Цікавим є механізм фінансового контролю, що здійснюється парламентом. Зокрема, парламент Фарер призначає незалежних аудиторів з метою перевірки щорічних державних витрат та перевірки, що витрати здійснювалися урядом в межах бюджетних асигнувань. Зазначені особи мають право витребування будь-якої інформації та документів фінансового характеру.

Таким чином, на парламентську систему Фарерських островів внаслідок історичних причин значно більший вплив здійснила модель парламентаризму Великої Британії, ніж Данії.

В інституційну модель функціонування Фарерської автономії закладений принцип поділу влад. Виконавчі функції зосереджені в уряді, якому підпорядковані всі, без виключення, адміністративні органи автономії. Уряд Фарерських островів складається з прем'єр-міністра та, як мінімум, з двох міністрів. Кількість міністрів та їх функціональна спрямованість визначається прем'єр-міністром.

Ключовою особою в політичному механізмі функціонування автономії Фарер займає прем'єр-міністр. Прем'єр-міністр призначається парламентом, чому передують консультації під головуванням спікера лідерів політичних партій, що представлені в парламенті. Протягом 10 днів після складання повноважень прем'єр-міністром внаслідок відставки або його смерті спікер вносить узгоджену кандидатуру на розгляд парламенту. У випадку нових виборів, зазначений термін обрховується з часу першого засідання парламенту. Кандидатура прем'єр-міністра обговорюється виключно на пленарному засіданні парламенту й не пізніше чотирьох днів після внесення має відбутися голосування щодо неї. Голосування вважається результативним, якщо за нього проголосувало понад половини від загального складу парламенту. У випадку непідтримки кандидатури, протягом чотирьох днів мають відбутися нові консультації та голосування відбувається в день внесення

нової кандидатури. Якщо проти запропонованих кандидатур відбудеться чотири нерезультативні голосування, призначаються дострокові вибори парламенту.

Парламент Фарерських островів 17 голосами може висловити недовіру як прем'єр-міністру, що призводить до відставки уряду або окремим міністрам. При цьому прем'єр-міністр або міністри, відносно яких парламент висловив недовіру виконують свої повноваження до формування нового складу уряду або призначення нового міністра. Проте в механізмі стримувань та противаг Фарерських островів передбачена можливість прем'єр-міністра призначити нові вибори парламенту у будь-якій термін, у тому числі у період після винесення йому восту недовіри.

Як зазначалося, член парламенту, у випадку його призначення прем'єр-міністром, або міністром, повинен скласти з себе депутатські повноваження. Міністри уряду Фарерських островів призначаються прем'єр-міністром. У складі адміністрації утворені міністерства фінансів, закордонних справ, рибного господарства, внутрішніх справ, торгівлі та промисловості, охорони здоров'я, соціальних справ, освіти та культури.

Загальна координація діяльності міністрів покладається на прем'єр-міністра. Саме він несе відповідальність за законність та ефективність їх діяльності. Прем'єр-міністр самостійно визначає міністра, на якого покладає виконання власних повноважень у випадку його відсутності або таким є міністр, який володіє найбільшим досвідом та є старшим за віком. На засіданнях уряду розглядаються поточні питання функціонування автономії та законопроекти та зміни до бюджету перед внесенням їх до парламенту. Як зазначалося, в межах предметів відання Фарерських островів уряд володіє досить широкими можливостями щодо вирішення тих чи інших питань. Більш того, Законодавчі Збори Фарерських островів можуть наділити уряд або урядовий орган повноваженнями щодо регулювання зазначених питань.

Для здійснення контролю за діяльністю уряду парламент Фарерських островів формує спеціальний комітет у складі трьох осіб або призначає незалежну особу для зазначених дій. Якщо комітет доходить висновку про протизаконність та неефективність діяльності уряду, то спікером призначається незалежний прокурор для розслідування діяльності уряду. Незалежний прокурор повинен мати юридичний досвід, не перебувати на посадах в органах влади автономії. Особа, що здійснювала розслідування діяльності уряду, вже не може призначатися на посаду незалежного прокурора. Незалежний прокурор володіє всіма повноваженнями щодо проведення відповідних слідчих дій – він може витребувати будь-яку інформацію, опитувати посадових осіб тощо. Після закінчення розслідування, останнім готується звіт парламенту. Дві п'ятих від загальної кількості членів парламенту також можуть вимагати проведення спеціального розслідування діяльності уряду.

Наслідком широкої компетенції Фарерських островів в різноманітних сферах суспільного життя стало формування її фінансової автономії. У відповідності із діючим законодавством Фарери володіють власною валютною, митною, податковою та акцизною територією. Це дозволяє здійснювати не лише формування власного митного тарифу, здійснювати самостійне оподаткування та збір акцизів, але й випускати в обіг власну валюту – фарерську крону, що дорівнюється датській кроні.

Основним джерелом прибутку Фарерських островів є податковий податок та податок на додану вартість. Окрім цього, значна частина бюджету формується за

рахунок ліцензій, що надаються іноземним компаніям на вилов риби в економічній зоні Фарерських островів. З метою залучення іноземних інвестицій, на відміну від Данії, на островах відсутній податок на власність. У 2010 р. бюджет Фарерських островів складав близько 600 млн доларів.

До 20% бюджету Фарерської автономії складають трансферти з датського бюджету, за рахунок яких частково фінансуються делеговані автономії повноваження. Розмір зазначеної допомоги визначається щорічно спеціальним законом Данії та має тенденцію до поступового зниження. Загроза втрати фінансової допомоги з боку центрального уряду Данії багато в чому стримує сепаратистські тенденції на островах.

Як зазначалося, більшість публічних функцій на Фарерських островах здійснюються органами публічної влади автономії. До відання державної влади Данії в автономії належать лише судочинство, питання зовнішньої політики, оборони та валютної політики. Причому вирішення зазначених питань здійснюється також у тісній співпраці з органами автономії.

Основною ланкою, що представляє центральний уряд Данії на рівні автономії, є інститут Верховного комісару королівської влади. Він є підлеглим прем'єр-міністру Данії та виконує в автономії майже виключно спостережну функцію. Зокрема, він бере участь у засіданнях Фарерського парламенту з правом виступу, залучається до переговорів між урядами Фарерських островів та Данії, інформує уряд Данії про прийняті парламентом Фарерських островів закони та акти уряду. Верховний комісар також забезпечує вибори до парламенту Данії та загальнодержавні референдуми на Фарерських островах, бере участь в організації візитів на Фарерські острова королівської сім'ї, членів датського парламенту та уряду, готує щорічні доповіді щодо ситуації в автономії. На верховного комісара покладаються й деякі виконавчі повноваження в межах компетенції центральної влади Данії – він готує документи щодо отримання датського громадянства для іноземців на островах, надає юридичну допомогу жителям островів, вирішує ряд питань щодо сім'ї та дитинства.

В механізмі функціонування публічної влади Данії та Фарерських островів створена досить ефективна система консультування та врахування взаємних інтересів при виробленні та реалізації відповідної політики. З цією метою, зокрема, законопроекти Датського парламенту, якщо вони безпосередньо торкаються інтересів автономії, надаються фарерському парламенту для виявлення позиції автономії з відповідних питань. Закони Данії вступають в силу на території Фарерських островів протягом 30 днів після їх схвалення парламентом Фарер, хоча Фарерські острова й не володіють правом вето відносно останніх. З іншого боку, прийняття автономією рішень з питань міжнародних відносин, зовнішньоекономічної діяльності, експортно-імпортовому контролю, митних зборів має узгоджуватися з урядом Данії. Із зазначених питань можуть видаватися спільні декрети.

У випадку виникнення суперечок між центральною владою Данії та Фарерською автономією з питань її повноважень формується особливий судовий орган для розв'язання зазначених питань. Цей суд складається з 7 членів, два з яких призначаються центральним урядом Данії, два – урядом Фарер, три останні – Верховним Судом Данії, причому один з останніх виконує функції голови суду [14].

Відповідно до Конституції Данії на Фарерських островах обираються два члени нижньої та один член

верхньої палати датського парламенту. В парламенті Данії також функціонує спеціальна група парламентаріїв з питань взаємодії з Законодавчими зборами Фарер.

Як зазначалося, в механізмі координаційної взаємодії між органами публічної влади Данії та Фарерських островів, головну роль відіграє інститут Верховного комісару, що обумовлено тими функціями та правами, що йому належать. Верховний комісар в офіційному статусі має право виступу в парламенті Фарер з представленням позиції центрального уряду Данії з відповідних питань, він має право брати участь в обговоренні відповідних законопроектів, що виносяться на розгляд парламенту Фарер, він невідкладно інформується про всі рішення, що приймаються парламентом та урядом Фарер.

На Фарерських островах утворюється власна, незалежна від загальнодатської система місцевого самоврядування, що регулюється законами Фарер. До складу автономії входить 30 муніципалітетів, що у свою чергу входять до шести географічних регіонів (острівних груп). Слід відмітити стійку тенденцію до скорочення кількості муніципалітетів на Фарерських островах. За прогнозами Міністерства внутрішніх справ Фарерських островів їх кількість до 2015 р. має скоротитися до 10, хоча на відміну від територіальної реформи Данії 2007 р. об'єднання муніципалітетів здійснюється на Фарерах через систему стимулів та заохочень на добровільній основі.

До основних завдань муніципалітетів належить:

- початкова освіта;
- дошкільні дитячі заклади;
- допомога особам похилого віку, будинки для їх утримання;
- первинна медична допомога;
- комунальні послуги (водо- та енергопостачання);
- зайнятість (особливо щодо безробітних, які не застраховані);
- планування та місцевий розвиток (спільно з органами автономії);
- охорона довкілля (спільно з органами автономії);
- дозвілля, спортивні та культурні заходи;
- частину питань щодо доріг та громадського транспорту.

Передбачене об'єднання муніципалітетів також може призвести до передачі на цей рівень питань утримання лікарень та страхування на випадок хвороби, середньої освіти, утримання спеціалізованих закладів для осіб з обмеженими можливостями та закладів для безпритульних людей, питання охорони довкілля, частину питань щодо доріг та громадського транспорту, питання культурного розвитку.

У системі взаємовідносин між органами влади автономії та муніципалітетами найбільш важливе місце займають фінансові питання. Незважаючи на те, що муніципалітети можуть встановлювати власні податки та їх розміри (основним з них – податок на нерухомість), цільові та інші субсидії з бюджету Фарерських островів займають складову частину місцевих бюджетів.

Органи влади Фарерських островів здійснюють нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування через шерифів, що прив'язуються до географічних регіонів. Вони здійснюють легальний контроль за діяльністю муніципалітетів, але не можуть втручатися у сферу самоврядних повноважень. Ця контрольна діяльність передбачає скасування незаконних рішень органів місцевого самоврядування, тимчасове припинення виконання прийнятих рішень, встановлення штрафних

санкцій щодо відповідальних представників органів місцевого самоврядування, які не забезпечили виконання законів.

Відповідно до Акта про самоврядування Фарер відповідальність за міжнародні відносини покладається на центральний уряд Данії. Міжнародні договори, що укладені Данією без застережень щодо Фарер, автоматично поширюють свою дію на Фарерські острова. Зокрема, підписання Данією у 1994 р. угоди про Світову організацію торгівлі передбачає, що Фарери, як складова частина Королівства Данія користуються правами та несе обов'язки, що поширюються на Данію у цілому. Внаслідок цього, норми угоди щодо СОТ інкорпоровані у внутрішнє законодавство Фарер. З іншого боку, уряд Данії при підписанні відповідних міжнародних угод може передбачати застереження щодо Фарер. Так, при вступі Данії у 1973 р. до Європейського союзу у відповідній угоді про приєднання містилися спеціальне застереження щодо Фарер, які були наслідком референдуму, що відбувся у 1972 р. на Фарерах. В силу цього Фарерська автономія не входить до ЄС та на неї не поширюється, наприклад, система квот ЄС щодо вилову риби. Фарери самостійно укладають угоди про квоти на вилів риби в межах своєї виключної економічної зони [15, с. 98].

Проте зазначене зовсім не виключає широкі можливості Фарерської автономії брати участь у міжнародних стосунках. З метою унормування зазначених прав у 2005 р., на розвиток принципів Акта про самоврядування Фарер Данією був прийнятий Акт про повноваження уряду Фарерських островів у сфері міжнародної діяльності. Відповідно до нього уряд Фарерських островів може укладати та розривати міжнародні угоди, що стосуються тих повноважень, які знаходяться в компетенції Фарер. При цьому Фарерські острови не можуть укладати угоди, що стосуються забезпечення національної безпеки або в межах міжнародної організації членом якої є Данія. Відносно специфічних фарерських проблем, якщо це не виходить за межі компетенції Фарерської автономії, датський міністр іноземних справ може уповноважити представників Фарер здійснювати прямі переговори за участю представників центрального дипломатичного відомства. Будь-які угоди, що укладаються урядом Фарер в межах його повноважень визначаються як угода Королівства Данії відносно Фарер. При укладанні міжнародних договорів передбачається тісна співпраця між урядами Данії та Фарер з метою недопущення ігнорування інтересів обох сторін, зокрема, необхідно здійснювати інформування про початок та хід переговорів, про укладання міжнародних угод та про вихід з них. З цією метою представник Фарер повинен бути у складі всіх міжнародних представництв та делегацій Данії або мати своїх власників представників в державах та міжнародних організаціях, що є важливими для економіки Фарер (зокрема, Фарерські острова мають окреме представництво у Сполученому королівстві). Якщо членство у міжнародній організації припускає, крім держав, брати участь в їх діяльності окремим територіям цих держав, то на вимогу Фарерського уряду Данія забезпечує таку участь.

Разом з іншими Північними автономіями Фарерські острови беруть активну участь в форумах північного співробітництва – Північній Раді та Раді міністрів Північних країн. Зокрема, до Північної ради входять два представники Фарер, а у складі кожного з десяти комітетів Ради міністрів Північних країн є представники фарерського уряду [16, с. 41].

Характерною ознакою автономії Фарерських островів є незначний рівень юридичних гарантій автономії, адже її статус закріплюється в межах звичайних законів, які в унітарній країні, якою є Данія, можуть бути у будь-який час скасовані. Навіть якщо трактувати Акт про самоврядування Фарер в якості договору між Данією та Фарерськими островами, то й навіть це не виключає можливість його скасування в односторонньому порядку. Не є властивими для Фарерської автономії й міжнародні гарантії її існування [17, с. 72].

За таких умов, основні гарантії існування автономії Фарер знаходяться у політичній сфері. Політико-правовий режим Королівства Данії, що заснований на принципах поділу влад, розділенні питань місцевого та загальнодержавного значення, народовладдя, політичної та ідеологічної багатоманітності, повноти та гарантованості основних прав та свобод людини, самостійності органів самоврядування в межах їх повноважень тощо виступають надійною гарантією незворотності статусу Фарерської автономії. За таких умов уявляється, що отриманий рівень автономії не може бути вилучений в односторонньому порядку, адже це буде вважатися як порушення прав та свобод не лише національної спільноти, якою є фарерці, але й окремої людини.

В межах англосаксонської традиції публічної влади, яка здійснила основний вплив на функціонування автономії Фарер, контроль за автономією здійснюється не через утворення спеціалізованих адміністративних органів, а покладається на судові органи. При цьому, у випадку розгляду судом питання щодо актів, виданих автономією, прем'єр-міністр Данії може призупиняти зазначене рішення до винесення судового вердикту.

➤ Аналіз розвитку автономії Фарер дозволяє стверджувати про створення досить ефективних механізмів публічного управління в цій територіальній одиниці Данії. Вважаємо, що деякі із зазначених механізмів, зокрема, механізм консультування та подолання суперечок між центральним урядом та органами автономії, розширена участь автономії у міжнародних відносинах тощо можуть цілком бути створені в Україні та АРК.

Література.

1. Борденюк В. Територіальна автономія як явище державно-правового життя: конституційно-правові аспекти / В. Борденюк // Ефективність державного управління та управлінських кадрів в умовах змін: зб. наук. пр. – К., 2005. – С. 102–124.
2. Корнієнко М. Обласна (регіональна) автономія: федералізація чи децентралізація [Текст] / М. Корнієнко // Українське право. – 1996. – №1. – С. 16–23.
3. Сенюшкіна Т. Автономія як механізм захисту прав національних меншин у багатоетнічних суспільствах [Текст] / Т. Сенюшкіна // Вісник УАДУ. – 2002. – № 3. – С. 262–269.
4. М'яловицька Н.А. Особливості конституційно-правового статусу автономних утворень у Швейцарії [Текст] / Н. А. М'яловицька // Держава і право: зб. наук. пр.: Юридичні і політичні науки. – К., 2008. – Вип. 39. – С. 221–226.
5. Татаренко Т. Територіальні автономії в Іспанії як модель децентралізації держави [Текст] / Т. Татаренко // Людина і політика. – 2001. – № 6. – С. 23–26.
6. Шелепницька І.П. Статутна автономія адміністративно-територіальних одиниць в Італійській Республіці: досвід для України [Текст] / І.П. Шелепницька // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х., 2008. – Вип. 3 (22). – С. 176–186.

7. Саханенко С.Є., Рацюк О.О. Автономія Аландів у системі територіальної організації влади Фінляндії / С.Є. Саханенко, О.О. Рацюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології . – 2011. – Вип. 1(4). – С. 52–60.

8. Wylie J. The Faroe Islands Interpretations of History [Text] / J. Wylie. – Lexington: University Press of Kentucky, 1987. – 196 p.

9. West John F. The History of the Faroe Islands, 1709-1816 [Text] / John F. West. – København: C. A. Reitzel, 1985. – 312 p.

10. Debes H. The formation of a Nation: The Faroe Islands / H. Debes // Ethnicity and Nation Building in the Nordic World [Text]. – London, 1995. – P. 58–71.

11. Olafsson A. Note on the Faroe Islands Home Rule Case / A. Olafsson // Local self-government, territorial integrity [Text]. – Council of Europe, 1996. – P. 98–109.

12. Poulsen H. Self-Government and Natural Resources – The Faroese Case / H. Poulsen / Nordic Journal of International Law [Text]. – 1988. – Vol. 57. – P. 335–343.

13. Joensen J. Higher Education in the Faroe Islands / J. Joensen // Nordic Journal of International Law [Text]. – 1988. – Vol. 57. – P. 300-309.

14. Lyck L. The Faroe and Denmark [Text] / L. Lyck. – Nord Revuey. – Febr. 1995.

15. Olafsson A. International Status of Faroe Islands / A. Olafsson // Nordic Journal of International Law [Text]. – 1982. – Vol. 51. – P. 93–114.

16. Lindholm G. The Right of Autonomous regions to participate in Nordic Cooperation / G. Lindholm // Nordic Journal of International Law [Text]. – 1985. – Vol. 54. – P. 41–49.

17. Patursson E. Some critical observations on the Political Development of the Faroe Islands and their present political situation / E. Patursson // Nordic Journal of International Law [Text]. – 1985. – Vol. 54. – P. 63–75.

різними формами ГПМК та понад 10 тис. пацієнтів з іншими цереброваскулярними захворюваннями (далі – ЦВЗ). 13 вересня 2007 р. створено Військово-медичний клінічний центр Південного регіону (далі – ВМКЦ ПР), в складі якого відкрито ангіоневрологічне відділення (далі – АНВ) на 20 ліжок. В роботі висвітлені основні принципи та задачі, а також організаційні та лікувальні технології кожного етапу допомоги. Досвід роботи ангіоневрологічного відділення ВМКЦ ПР дозволить рекомендувати дану модель для широкого впровадження у всіх регіонах України.

Ключові слова: гострі порушення мозкового кровообігу, мозковий інсульт, механізми управління, система надання спеціалізованої ангіоневрологічної допомоги, етапна допомога.

⚡ Гострі порушення мозкового кровообігу (далі – ГПМК) являють собою складні поліетіологічні судинні захворювання головного мозку та є наслідком багатьох різноманітних за характером патологічних станів системи кровообігу [1,2]. Концепція гетерогенності ГПМК передбачає не тільки необхідність діагностики інсульту, але й пошук причин, котрі призвели до церебрального ураження [3]. В 2010 р. були опубліковані результати декількох масивних досліджень, котрі дозволили по іншому споглядати на модифікуючі чинники ризику розвитку ГПМК, а також на покращення методів профілактики та лікування цих захворювань. В пілотному дослідженні INTERSTROKE, учасників котрого набирали в 22 країнах, у 3000 пацієнтів з гострим, вперше виниклим інсультом в порівнянні з 3000 представників контрольного гурту, відповідно підібраними за віком та статтю, було виявлено 10 факторів ризику, котрі займали 90% в структурі атрибутивного популяційного ризику розвитку інсультів (див. таблицю 1) [4].

Включені випадки розвитку гострого вперше виниклого інсульту протягом 5 дів після дебюту симптомів; у представників контрольного гурту інсульт в анамнезі був відсутній; контрольний гурт відповідав групі пацієнтів за віком та статтю. Оцінювали пацієнтів з 22 країн, включених в дослідження INTERSTROKE в період з 2007 до 2010 рр. [4].

Для характеристики етіопатогенезу прийнято виділяти локальні та системні фактори інсульту (див. таблицю 2).

Патогенетичними механізмами ішемічного інсульту є наступні:

1. Кардіогенна емболія.
2. Артеріо-артеріальна тромбоемболія.
3. Тромбоз дрібних артерій головного мозку.
4. Гемодинамічна недостатність.

Чітка уява про фактори ризику, етіологію, та патогенетичні механізми розвитку інсульту необхідні лікарю-неврологу для активної етіотропної терапії. Ми також враховували фактори, котрі впливають на встановлення правильного діагнозу за судинного захворювання головного мозку:

Визначення клінічного синдрому.

Визначення типу перебігу ГПМК – інсульти різноманітної етіології мають чіткі типи розвитку неврологічної та загальносоматичної симптоматики, котрі суттєво відрізняються.

Визначення анатомічної локалізації осередку ішемії та враженого судинного басейну.

Правильне проведення діагностико-інструментальних досліджень-раціональне використання додаткових досліджень дозволяє підтвердити діагноз, знизити ри-

УДК 351.862.4:614

Віктор Тещук,

Руслан Колчін, Вікторія Тещук

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НАДАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНГІОНЕВРОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЖИТЕЛЯМ ОДЕЩИНИ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Гострі порушення мозкового кровообігу (далі – ГПМК) є однією з важливих медико-соціальних проблем. Своєчасна їх профілактика, діагностика та лікування – це основне завдання неврологічної служби України. Система етапної допомоги пацієнтам з ГПМК працює в м. Одесі з 2000 р., проліковано понад 3000 пацієнтів з

© Тещук В.Й., Колчін Р.В., Тещук В.В., 2011.